

**ГОВЬСҮМБЭР АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

42015 Говьсүмбэр аймаг, Сүмбэр сум, 3 дугаар баг
Утас/Факс: 976-7054 3179
И-мэйл: goviumber@audit.gov.mn

2020.08.10 № 208
танай _____ -ны № _____ -т

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5-д заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд Аймагийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох Монгол ардын намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Аймагийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль болон "Алсын хараа-2050"-д нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага нь Аймагийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817 - 1 2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817 - 6 : 2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817 - 8 : 2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2020 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2020-2022 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль болон "Алсын хараа-2050", холбогдох бусад байгууллагаас авсан мэдээллийг шалгуур болгосон.

Дүгнэлт

Монгол ардын намын Аймагийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр, түүнд орсон зорилт, арга хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3. дахь хэсэг, "Алсын хараа-2050", Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Монгол ардын намын мөрийн хөтөлбөр /.....хуудас/-ийг хавсаргав.

Хувийг: Аймагийн Сонгуулийн хороонд

Хавсралт ..... хуудастай.

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Б.САРАНТУЯА

0780/0321

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН
АЙМАГ, НИЙСЛЭЛ, СУМ ДҮҮРГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
2020 ОНЫ СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР

1. ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

1.1. Орлоготой иргэн

- Аймгийн иргэдийн орлогын түвшинг тогтоон, орлогогүй өрхийн 1 иргэнийг ажлын байраар хангана.
- Гэр хорооллын хөгжлийг дэмжин, өрхийн үйлдвэрлэл эрхлэх, хашаандаа хүлэмжийн аж ахуй, газар тариалан эрхлэх боломжийг бүрдүүлнэ.
- Орон нутагт хийгдэж байгаа хөрөнгө оруулалтын ажилд орон нутгийн иргэдийг ажлын байранд зуучлан ажиллуулна.
- Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн төвийг ашиглалтанд оруулж, ажилгүй иргэдийг сурган, ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.
- Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих сан, Сум хөгжүүлэх сангийн зээлийн үр өгөөжийг сайжруулж, ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.

1.2. Чанартай боловсрол, шинжлэх ухаан, инновацийн хөтөлбөр

- Боловсролыг дэмжих аймгийн дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, ЕБС, СӨБ-ын багш, ажилчдыг гадаад, дотоодын сургалтанд хамруулж чадавхижуулна.
- Шивээговь суманд ерөнхий боловсролын сургууль, хүүхдийн цэцэрлэгийг шинээр барьж, ашиглалтанд оруулна.
- Сүмбэр сумын ЕБ-ын 5 дугаар сургуулийн өргөтгөлийн барилгыг шинээр барьж ашиглалтанд оруулна.
- Уул уурхайн жишиг сургууль Политехникийн коллежид түшиглэн судалгаа, шинжилгээний ажил хийх, инновацийг хөгжүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.

1.3. Тогтвортой-амар амгалан гэр бүл

- Гэр бүлийн хөгжлийг дэмжих аймгийн дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- Орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлэн, 540 айлын орон сууцыг шинээр барьж ашиглалтанд оруулна.
- Сүмбэр суманд “Жишиг гудамж” төслийг хэрэгжүүлэн, тохижилт, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлж, цэвэр усны төвлөрсөн шугаманд өрх бүрийг холбоно.
- Гэрлэх ёслолын ордон байгуулна.
- Жендерийн тэгш байдлыг хангах аймгийн дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн, нийгэм дэх эмэгтэйчүүдийн хөгжил, оролцоог дэмжинэ.

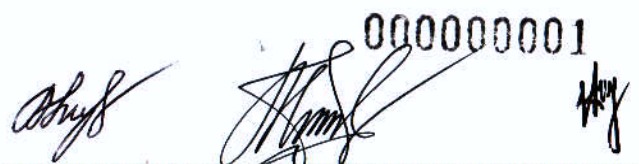
1.4. Ахмадуудад үзүүлэх үйлчилгээ

- “Ахмадын өргөө”-ний барилгыг шинээр барин ашиглалтад оруулж, ахмад насны хөгжлийн төвийг байгуулна.

1.5. Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэдийг дэмжих

- Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн оролцоог хангаж, төрийн бус байгууллагуудын үйл ажиллагааг дэмжин ажиллана.

000000001

- Зорилтот бүлэгт чиглэсэн аймгийн дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн, тусгай хэрэгцээт иргэдийн хөгжлийг хангана.

- Тусгай хэрэгцээт иргэдийн дэд бүтцийг сайжруулж, шинээр баригдаж байгаа зам, талбай, барилга байгууламжид тусгай хэрэгцээт иргэд саадгүй зорчих нөхцлийг бүрдүүлнэ.

1.6. Хүүхэд хамгаалал, хөгжил

- Хүүхэд хамгааллын төвийн үйл ажиллагааг дэмжин, хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл, гэмт хэргийг бууруулна.

- Аймгийн Хүүхдийн ордныг байгуулан, хүүхдийн хөгжлийг дэмжинэ.

1.7. Үндэсний бахархал, өв, соёл

- Боржигин өв соёлыг түгээн дэлгэрүүлж, залуу үед өвлүүлэх, сурталчлан таниулах эвент арга хэмжээг зохион байгуулна.

- Боржигин чуулгын барилгыг барина.

- Соёл, урлагийн байгууллагуудыг дэмжин, үйл ажиллагааг өргөжүүлж, хөдөөгийн багийн иргэдэд явуулын үйлчилгээ үзүүлнэ.

1.8. Оюутан, залуучуудаа дэмжинэ

- Хөгжлийн тэргүүлэх чиглэлээр амжилттай суралцаж байгаа оюутнуудад тэтгэлэг олгоно.

- Залуучуудын хөгжлийг дэмжих аймгийн дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн, залуучуудын хөгжил, оролцоог нэмэгдүүлнэ.

- Баянтал суманд соёл, спортын цогцолборыг барина.

1.9. Эрүүл иргэн

- Эрүүл мэндийн салбарыг дэмжих аймгийн дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн, эмч, ажилтнуудыг гадаад, дотоодын сургалтанд хамруулж, чадавхижуулна.

- Аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг, сумдын эрүүл мэндийн төвүүдийг орчин үеийн оношилгоо, эмчилгээний тоног төхөөрөмжөөр хангана.

- Нийтийн биеийн тамир, спортыг дэмжин, иргэдийн нийтийн биеийн тамираар хичээллэх орчин нөхцлийг бүрдүүлнэ.

- Усан бассейн бүхий спорт цогцолбор барина.

2. ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО

2.1. Уул уурхай, хүнд аж үйлдвэр

- Шивээ-Овоогийн уурхайд түшиглэн дулааны цахилгаан станц байгуулах ажлыг бодлогоор дэмжинэ.

- Сүмбэр сумын 1 дүгээр багт дахин төлөвлөлт хийж, төмөр замыг түшиглэн уул уурхай, аж үйлдвэрийн бүс байгуулан хөгжүүлнэ.

2.2. Эдийн засгийн салбарын өсөлт, төрөлжилт

- Аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх аймгийн дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн, дэд бүтцийг бий болгон, Боржигин өв соёлд тулгуурлан, нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.

- Цэргийн алдрын хөшөөний бүтээн байгуулалтын ажлыг үргэлжлүүлж, аялал жуулчлал, спортын цогцолборыг байгуулна.

- Сүмбэр үүлдрийн каракуль хонины тоо толгойг өсгөн, нутгийн бренд бүтээгдэхүүн бий болгоно.

000000002

- Хөнгөн болон хүнсний үйлдвэрийн салбарыг дэмжин, сүү, сүүн бүтээгдэхүүн, арьс шир боловсруулах, мал нядалгаа, мах боловсруулах үйлдвэрүүдийг байгуулна.
- Түүхий эдийн бүтээгдэхүүн борлуулах сүлжээг бий болгон, зоорь, агуулахын тоог нэмэгдүүлнэ.
- Газар тариалангийн хөгжлийг эрчимжүүлж, хүлэмжийн аж ахуйг хөгжүүлэн, өвлийн хүлэмжийн тариалалтыг бий болгоно.
- Баянтал суманд эрчимжсэн аж ахуйн парк байгуулах ажлыг бодлогоор дэмжиж, хөдөө аж ахуйн салбарын хөгжлийг түргэтгэнэ.
- Бэлчээрийн талхагдалтыг бууруулах зорилгоор тэжээлийн ургамал тариалалт, усжуулалтыг нэмэгдүүлнэ.

2.3. Бизнес, худалдаа, үйлчилгээ

- Орон нутгийн бизнес эрхлэгчдийг дэмжиж, тендер, худалдан авах ажиллагаанд оролцох боломжийг бүрдүүлнэ.
- Тусгай зөвшөөрлийг хүнд суртал чирэгдэлгүй, хурдан шуурхай олгох нөхцлийг бүрдүүлж, цахим системийг нэвтрүүлнэ.
- Олон улсын чанартай зам дагуу худалдаа, үйлчилгээний төв байгуулна.

2.4. Дэд бүтэц, хөрөнгө оруулалт

- Аймгийн ерөнхий төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулж, дахин төлөвлөлтийг хийн, нийтийн эзэмшлийн орон сууцны тоог нэмэгдүүлнэ.
- Шивээговь, Баянтал сумдын төвийг босоо тэнхлэгийн авто замд холбоно.
- Шинээр олгосон өмчлөлийн газруудыг цахилгаан дамжуулах шугаманд холбож, гэр хорооллын цахилгаан хангамжийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ.
- Хэрлэн голын Хөмөлтэйн гүүрийг сэргээж, төмөр бетон гүүр барина.
- Олон улсын төмөр зам, авто зам, Баянтал сумын аэродромыг түшиглэн тээвэр, ложистикийн төв байгуулна.
- Аймгийн төвд дулааны цахилгаан станц, цэвэрлэх байгууламж барьж ашиглалтанд оруулна.
- Нийтийн эзэмшлийн гудамж, талбайн тохижилтыг сайжруулж, аймаг, сумдын төвийн авто болон дугуй, явган хүний замыг өргөтгөнө.
- Найрамдал хотхонд доороо граштай хүүхдийн тоглоомын талбайг шинээр байгуулна.
- Аймаг, сумдын шилэн кабель, цахилгаан холбооны сүлжээг өргөтгөж, хөдөөгийн багийн иргэдийг интернет сүлжээнд холбон, үүрэн телефоны хэрэглээг нэмэгдүүлнэ.
- Сүмбэр сумын 1 дүгээр багийн бохирыг аймгийн төв цэвэрлэх байгууламжид холбох ажлыг дуусган, Найрамдал хотхонд ус зайлуулах шугамыг байгуулна.
- Говьсүмбэр-Мандалговь чиглэлийн авто зам тавьна.

3. ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

3.1. Шударга ёсны засаглал, цахим Монгол, Мэргэшсэн, ёс зүйтэй төрийн алба

- Төрийн байгууллагуудын үйлчилгээг цахимжуулж, мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангаж, төрийн үйлчилгээний төв байгуулан, иргэдэд цахимаар болон нэг цэгээс хурдан шуурхай, чирэгдэлгүй төрийн үйлчилгээг хүргэнэ.

000000003

[Handwritten signatures and marks]

- Иргэдэд төрийн үйлчилгээг хурдан шуурхай, чирэгдэлгүй, чанартай хүргэх зорилгоор төрийн байгууллагуудын барилгыг шинээр барих, засварлах, шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмжөөр хангах арга хэмжээг шат дараатайгаар авч хэрэгжүүлнэ.
- Төрийн байгууллагад хандсан иргэдийн өргөдөл, гомдлыг шуурхай шийдвэрлэн, тушаал, шийдвэр, үүргийн биелэлтийг цахимаар хянадаг болно.
- Төрийн албан хаагчдыг гадаад, дотоод сургалтанд хамруулан чадавхижуулж, ёс зүй, хандлагыг сайжруулж, хариуцлагыг дээшлүүлнэ.
- Сум, багийн түвшинд төрийн үйлчилгээ үзүүлж байгаа ажилтан, албан хаагчдын мэдлэг, чадварыг дээшлүүлж, төрийн үйлчилгээний чанарыг сайжруулна.
- Төрийн албан хаагчдын нийгмийн баталгааг ханган, хөнгөлөлттэй нөхцлөөр орон сууцаар хангана.

3.2. Ардчилсан, хүний эрхийг дээдэлсэн, амар тайван, аюулгүй нийгэм

- Нийтийн эзэмшлийн гудамж, талбай дахь камер болон гэрэлтүүлгийн тоог нэмэгдүүлэх замаар гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх нөхцлийг бүрдүүлнэ.
- Гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг эрчимжүүлж, гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн иргэдэд сэтгэл зүйн зөвлөгөө өгөх төв, түр хамгаалах байрны орчин нөхцлийг сайжруулна.
- Орон нутгийн хамгаалалтын тогтолцоог сайжруулж, оюутан цэрэг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

4. НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

4.1. Баталгаатай ундны ус, хариуцлагатай уул уурхай

- Ундны усны эх үүсвэрийг хамгаалж, зөөлрүүлэх болон цэвэршүүлэх төхөөрөмжийг суурилуулна.
- Аймгийн төвийн усан хангамжийн найдвартай байдлыг бүрдүүлэн, цэвэр усны нөөц шугамыг шинээр татна.
- Булаг, шандны эхийг хамгаалах ажлыг үргэлжлүүлнэ.
- Хөдөөгийн багт хүн амын усан хангамжийг сайжруулан, худгийн тоог нэмэгдүүлнэ.
- Уул уурхайн хууль зөрчиж олгосон зөвшөөрлийг хүчингүй болгуулах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.
- Шивээговь сумын усан хангамжийн эх үүсвэрийн хамгаалалтыг сайжруулж, цэвэрлэх байгууламж, хог хаягдлын цэгийг шинээр байгуулна.

4.2. Ногоон хөгжил, сэргээгдэх эрчим хүч, амьдралын таатай орчин бүхий ногоон хот

- Иргэдийн оролцоог дэмжин, мод тарьсан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг урамшуулна.
- Төвийн ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлж, сум бүрд бичил цэцэрлэг байгуулна..
- Сэргээгдэх эрчим хүчний үйлдвэрлэлийг бодлогоор дэмжинэ.
- Аймгийн төвд хог хаягдлыг дахин боловсруулах үйлдвэр байгуулна.

4.3. Хүрээлэн буй орчин, уур амьсгалын өөрчлөлт

- Агаарын бохирдлыг хянах хяналтын цэгийн тоог нэмэгдүүлж, гэр хорооллын иргэдийн сайжруулсан түлшээр хангана.

000000004

- Хөрсний бохирдлыг бууруулах зорилгоор гэр хорооллын өрхийг био жорлонгоор хангаж, нийтийн эзэмшлийн талбайн хог хаягдлын цэг, ариун цэврийн байгууламжуудыг сайжруулан, хөрсийг тогтмол ариутгана.
- Туурь балгас, хур хог хаягдлыг бууруулж, газрыг нөхөн сэргээнэ.
- Ойн зурвас байгуулах ажлыг үргэлжлүүлж, Сум дундын ойн ангийн үйл ажиллагааг дэмжиж, чадавхижуулна.
- Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хэмжээг нэмэгдүүлэн, Чойрын богд уулсын Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутгийг өргөтгөж, биологийн төрөл зүйл, аргаль хонийг хамгаалан, ховор болон ховордсон амьтдыг сэргээн нутагшуулна.
- Цаг уур, орчны шинжилгээний байгууллагыг чадавхижуулж, цаг агаарт зориудаар нөлөөлж, хур тунадасны хэмжээг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.
- Иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэн, байгаль хамгаалах нөхөрлөл, идэвхтэн байгаль хамгаалагчдыг дэмжин, урамшуулна.

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН

ХОРООНЫ ДАРГА

Г.БАТСУУРЬ

000000005

